

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.7 (3175) ●

● ЧАЦВЕР, 25 ЛЮТАГА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ WWW.GOLAS.BY



**Каб жыць.
І памяць...**
У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры распачалі сацыяльна-культурны праект **Стар. 2**



**Знічкі
Айчыны**
Стар. 3



Уладар ядраў
У зборы мастака Алега Карповіча ёсць рарытэты не толькі з мінулых эпох, але і зробленыя ўласнымі рукамі **Стар. 4**

Скарбы кніжнага куфра

26 краін прынялі ўдзел у XVII Міжнароднай выставе-кірмашы “Кнігі Беларусі–2010”

Людміла Мінкевіч

Ёсць у мяне невялікая радасць — узлезшы на гарышча ў бабулінай хаце, пакапацца ў куфры сярод кніжных “скарбаў” і адным з іх папоўніць сваю ўласную бібліятэку. Міжнародная кніжная выстава, якая праводзілася ў Мінску ўжо ў семнаццаты раз, нагадала мне той чароўны куфар, які здзіўляе мяне кожны раз, толькі большы ў сэтні разоў.

На гэты раз багаццем прадукцыі парадвалі 619 экспанентаў з 26 краін: Украіны і Расіі, Азербайджана і Арменіі, Ізраілю і Ірана, ЗША, Кубы, Венесуэлы... Стэнд, насычаны кніжнымі каштоўнасцямі і цікавымі сустрэчамі з літаратарамі, прадставіў ганаровы гасць выставы — Францыя. Як паведаміў пасол Францыі ў Беларусі Мішэль Рэнэры, удзел у выставе — гэта адказны этап у развіцці адносін дзвюх краін. Па



Грунтоўныя кнігі пра Белавежскую пушчу былі ў ліку самых папулярных выданняў на кніжным кірмашы

сутнасці, гэта першае культурнае мерапрыемства пасля падпісання ў студзені Дамовы аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, адукацыі, навукі, тэхнікі і СМІ.

Якія ж скарбы ўвогуле адкрыў кнігалюбам мінскі куфар? Тут было ўсё: мастацкая, гістарычная, ваенная, навуковая, дзіцячая літаратура... Прыцягвалі не толькі змест, але і афармленне выданняў. Да прыкладу,

сур’ёзныя стылізаваныя пад даўніну скураныя энцыклапедыі арт-атэлье “Кажан”, самаробная вагой да пуда кніга Міхася Бакуменкі “Па слядах скарбаў Беларусі”, ці фантастычна аформленыя невялікія рукапісныя кнігі Юрася Малаша з разважаннямі пра нацыянальную спадчыну, гісторыю і культуру Беларусі.

А колькі цікавых навінак адкрылі гасцям выставы беларускія выдавецтвы! Бясцэнны фаліант — факсімільнае выданне Слуц-

кага евангелія — прэзентавала выдавецтва Беларускага Экзархата. Слуцкае евангелле — гэта ўнікальны рукапісны помнік XVI стагоддзя і адна з найвялікшых праваслаўных святынь Беларусі. Яго факсімільнае выданне уяўляе з сябе практычна дакладную копію таго старажытнага рукапіснага помніка. Застаўкі, пачатковыя літары і загалюкі аформлены традыцыйным арнамантам з выкарыстаннем цынобры і золата. → **Стар. 2**

Калі ёсць чаму павучыцца

Інавацыйныя магчымасці беларускіх настаўнікаў зацікавілі педагогаў з Германіі

Юлія Ваніна

Для вывучэння беларускага вопыту ў Мінск на стажыроўку прыбыла група нямецкіх выкладчыкаў. Як адзначыла кіраўнік дэлегацыі прафесар Дэлея Кох, інтарэс еўрапейскіх спецыялістаў да беларускай сістэмы адукацыі невыпадковы. Бо сучасныя тэхнічныя сродкі навучання значна пашыраюць магчымасці настаўнікаў і дазваляюць узмацніць матывацыю школьнікаў. Камп’ютар становіцца сродкам арганізацыі

пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў не толькі на ўроках інфарматыкі, але і ў працэсе вывучэння іншых прадметаў.

“Нас вельмі цікавіць працэс пераходу на 11-гадовую сістэму навучання, інфарматызацыя і камп’ютарызацыя адукацыі, інавацыйныя тэндэнцыі ў пачатковай школе, а таксама магчымасці сістэмы дашкольнай адукацыі і падрыхтоўка пяцігодка да паступлення ў школу”, — адзначыла суб’ядседніца. Па яе словах, сярод найбольш цікавых падыходаў да наву-

чання і адукацыі дзіцяці, карысных і для нямецкіх калег, — правядзенне ўсебаковай псіхалагічнай дыягностыкі дашкольніка і малодшага школьніка.

Пагадненне ў галіне адукацыі было заключана паміж Мінскім гарадскім інстытутам развіцця адукацыі і адміністрацыяй горада Берліна ў 2008 годзе. Першыя два гады беларускія педагогі наведвалі нямецкія ўстановы адукацыі. І вось адбыўся першы візіт у Беларусь групы нямецкіх педагогаў.



На ўроку хіміі ў мінскай гімназіі № 13

ВЕСТКИ

Нашчадкам — на замілаванне

Вольга Кабяк

Звыш 60 драўляных цэркваў Брэсцкай вобласці прэтэндуюць на ўнясенне ў спіс ЮНЕСКА

Упраўленне культуры Брэсцкага аблвыканкама ініцыіруе ўнясенне ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА шэрагу культурных збудаванняў, размешчаных на тэрыторыі вобласці. Гаворка ідзе пра 62 храмы Палескага рэгіёна. Усе гэтыя культурныя будынкі прадстаўляюць драўлянае дойлідства XVII–XIX стагоддзяў. Да нашых дзён яны захаваліся практычна ў першапачатковым выглядзе: не падвяргаліся істотным рэстаўрацыйным і аднаўленчым работам, якія скажаюць іх аблічча. Дадзеная акалічнасць з’яўляецца асновай пры вынясенні рашэння аб уключэнні ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

У канцы красавіка чакаецца візіт у Брэсцкую вобласць прадстаўнікоў ЮНЕСКА, якія павінны будучы вынесці па названых аб’ектах папярэдняе заключэнне.

Падарожжы па вадзе

Андрэй Анікееў

Ствараецца арыгінальны трансмежны маршрут для турыстаў “Вялікае бурштынавае кальцо”

Пра тое, як лепш яго арганізаваць, гаварылі спецыялісты ў польскім горадзе Ольштыне. Як паведаміў дырэктар дэпартамента па турызме Міністэрства спорту і турызму Віктар Янжавенка, у развіцці праекта зацікаўлены прадстаўнікі Беларусі, Польшчы, Літвы і Расіі. Ён удакладніў, што ініцыятыва стварэння маршруту падтрымана ў сярэдзіне мінулага года ў Калінінградзе, а цяпер у Гродне і Брэсце ідзе яго ўдакладненне.

Мяркуецца, што маршрут “Вялікае бурштынавае кальцо” будзе пачынацца, або завяршацца ў залежнасці ад напрамку, па якіх пажадаюць плыць турысты, у Калінінградзе. Ён пройдзе праз расійскія гарады Палеск і Савецк, літоўскія Каўнас і Друскенікі, беларускія Гродна, Слонім, Пінск і Брэст.

Пры самім “Вялікім бурштынавым кальцы”, магчыма, будучы адкрыты для турыстаў і невялікія водныя экскурсійныя ўчасткі.

Скарбы кніжнага куфра



Украінскія кнігавыдаўцы — традыцыйныя ўдзельнікі міжнароднага мінскага кніжнага кірмашу

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Экспазіцыя выдавецтва “Беларусь” уразіла яркімі фарбамі фотаальбомаў і энцыклапедыяў. Тут шматстаронкавы фотаальбом “Мінск”, кніга Я. Сахуты “Беларуская выцінанка”, энцыклапедыя “Белавежскае дзіва” і “Царские охоты в Беловежской пуще”, прысвечаныя 600-м угодкам знакамітага на ўсю Еўропу парка. Папулярнай аказалася энцыклапедыя В. Кіселя “Помнікі сусветнай спадчыны”. Пад адной вокладкай яна аб’яднала ўсе вядомыя аб’екты, уключаючы ў спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, у тым ліку і беларускія. Не выпадкова, што падобныя энцыклапедыі карыстаюцца вялікім попытам у якасці падарункаў.

Стэнд “Мастацкай літаратуры” здзівіў кніжных гурманаў супернавінкамі — кнігамі, абазначанымі 2010 годам: пісьменнікаў

Віктара Праўдзіна, Віктара Гардзея і Славаміра Антановіча. А самае прыкметнае тут выданне — «Напалеон Орда. Шлях да Бацькаўшчыны», якое атрымала Гран-пры на VI Міжнародным конкурсе “Мастацтва кнігі” краін-удзельніц СНД у Маскве.

“Беларуская энцыклапедыя” вылучалася папулярнасцю сваіх шматтомных выданняў, накшталт “Прырода Беларусі”, “Архітэктура Беларусі”, “Энцыклапедыя для школьнікаў і студэнтаў”. А колькі было ахвочых набыць энцыклапедыю “Вялікае княства Літоўскае”? Даведнік планаваўся ў дзвюх частках, але матэрыялу набіралася столькі, што было вырашына выпусціць дадатковы трэці том. Яго можна будзе пачытаць ужо праз месяц.

Адкрыць куфр — і не проста пагартыць, пачытаць ці набыць кнігі, але паслухаць жывы голас айчынных і замежных пісьмен-

нікаў і паэтаў, узяць аўтограф у любімага аўтара, задаць хвалючае пытанне — стала сапраўдным шчасцем для беларускіх чытачоў. Сярод гасцей выставы “Кнігі Беларусі – 2010” — беларусы Мікалай Чаргінец, Навум Гальпяровіч, Уладзімір Ліпскі, Віктар Гардзея, рускі пісьменнік Міхаіл Велер, ізраільскі пісьменнік і журналіст Марк Галеснік, французскія літаратары Анн-Мары Польш, П’ер Карнюэль і многія іншыя. Дзеля сваіх чытачоў не шкадавалі яны ні слоў, ні эмоцый, ні часу... Да прыкладу, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Галькевіч правёў сярод кніжных скарбаў аж тры дні. І гэта нягледзячы на сутачнае дзяжурства перад выставай: ён яшчэ і ўрач хуткай дапамогі ў Баранавічах.

— Мне здаецца, падобныя выставы павінны быць яшчэ часцей. Людзі прыходзяць сюды не дзеля забавы, дзеля кнігі — ежы

для мазгоў. Я бачу думку ў іх вачах, усмешкі на тварах — гэта ж цудоўна! — узнісла гаворыць літаратар.

Эфектыўнасць кніжных выстаў, якія штогод прымае Нацыянальны выставачны цэнтр “БелЭКСПА”, адзначаюць многія. Тут заключаюцца важныя кантракты, нараджаюцца цікавыя выдавецкія праекты, адбываецца абмен міжнародным вопытам у галіне кнігавыдання і кнігараспаўсюджвання. Для краіны гэта магчымасць пашырыць інфармацыйную прастору, умацаваць міжкультурныя і міжнацыянальныя сувязі, а для наведвальнікаў — магчымасць пазнаёміцца з літаратурнымі навінкамі і папоўніць хатнюю бібліятэку. Вось і на маю кніжную паліцу з чароўнага куфра перакачаваў каштоўны скарб — бессмяротны “Маленькі прынец” Антуана дэ Сент-Экзюперы...

Прыцягненне Нарачы

Надзея Радзівон

Мядзельскі раён можа ператварыцца ў першакласны курорт з дапамогай інвестараў

Такую думку выказаў старшыня Мінскага аблвыканкама Леанід Крупец на прэс-канферэнцыі, гаворачы пра развіццё Нарачанскай курортнай зоны. Паводле слоў губернатара, пакуль у гэтым вельмі прыгожым рэгіёне, жамчужыне Міншчыны, інфраструктура развіта недасаткова. Ды і ўзровень гандлёвага абслугоўвання, сэрвісу варта павышаць. “Стварэнне льготных умоў для інвестараў будзе садзейнічаць развіццю бізнесу ў раёне”, — упэўнены Леанід Крупец.

Найперш увага будзе надавацца сферы паслуг, індустрыі забаў, будаўніцтву санаторыяў, гасцініц і іншых аб’ектаў. У планах і адраджэнне панскіх сядзіб, якіх шмат на Мядзельшчыне. “З боку аблвыканкама, кіраўніцтва раёна будзе зроблена ўсё, каб Нарачанскі край стаў сапраўдным курортам. Гэта дасць магчымасці атрымліваць сродкі ў бюджэт, ствараць новыя рабочыя месцы”, — адзначыў старшыня Мінаблвыканкама.

Ён нагадаў, што Прэзідэнт Беларусі падтрымаў прапанову аб распрацоўцы праекта Дзяржаўнай праграмы развіцця Нарачанскай курортнай зоны на 2011-2015 гады, і гэтая работа ўжо вядзецца.

Цяпер на Нарачы працуюць 8 санаторыяў і 7 баз адпачынку, гасцініц і аздараўленчых цэнтраў. Адначасова на лячэнне і адпачынак яны могуць прыняць звыш трох тысяч чалавек. Здраўніцы карыстаюцца вялікай папулярнасцю: летась, напрыклад, тут адпачыла каля 70 тысяч чалавек, з іх больш за 20 тысяч з замежжа.

Зручнасці для гасцей

Васіль Малашкевіч

У Беларусі павялічыцца тэрмін для рэгістрацыі замежных грамадзян

Як паведамілі спецыялісты па грамадзянстве і міграцыі Міністэрства ўнутраных спраў, такое змяненне правугледжана Законам аб прававым становішчы замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь. Ён уступае ў сілу з 21 ліпеня 2010 года.

Паводле гэтага закону, замежныя грамадзяне павінны будзь зарэгістравацца ў органах унутраных спраў або гасцініцы на працягу пяці рабочых дзён, а не трох, як цяпер. Дарэчы, ужо і зараз жыхары з суседніх Расіі, Літвы і Латвіі могуць знаходзіцца на тэрыторыі Беларусі зусім без рэгістрацыі да 30 сутак.

У новым законе таксама прадугледжваецца пашырэнне падстаў для часовага пражывання і атрымання віду на жыхарства. Канкрэтны ж іх пералік будзе ўстаноўлены пазней адпаведнымі падзаконнымі актамі.

Каб жыць. І памятаць...

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры распачалі сацыяльна-культурны праект, прысвечаны 65-годдзю Вялікай Перамогі

Іван Ждановіч

Чаму Быкаў, як гаворыцца, на ўсе часы? Бо яго кнігі — пра боль, душэўны і фізічны, пра малыя і вялікія трагедыі людзей, іх “моманты ісціны”... Гэта міжволі згадваеш, аглядаючы багатую экспазіцыю ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Крытыкі заўсёды звярталі ўвагу: ён піша пра вайну без замоўчванняў. Так, вайна — галоўны герой большасці яго твораў. Але ж, мусіць, не толькі выкрыванне вайны зрабіла сусветна вядомым ураджэнца вёскі Бычкі Ушацкага раёна, што на Віцебшчыне. Сёння ён, пэўна, самы вядомы беларускі аўтар за межамі краіны. На выставе ў блоку “Жыццёвыя і творчыя вытокі” бачым цікавыя матэрыялы пра дзяцінства, юнацтва пісьменніка, выявы яго роднай хаты, блізкіх і сяброў. На фотаздымках ён з землякамі ў пазнейшыя гады.

Сялянскі сын, прайшоўшы праз франты, жахі вайны, двойчы



На выставе “Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам”

паранены, збярог чуйнай душу. І дзень за днём спасцігаў як крывавае сутнасць вайны, так і душэўныя пакуты ўкручанага ў вір ліхалецця чалавека. Жыць ці не жыць? І як не здрадзіць сабе нават перад жахам смерці? І дзе мяжа тых кампрамісаў з сумленнем?.. Напружана працавала думка Васіля Уладзіміравіча. Пра тое сведчаць лісты, рукапісы, кнігі, дакументы,

фотаздымкі. А яшчэ — і ўласныя малюнкі пісьменніка з розных перыядаў жыцця.

— Наша літаратурна-дакументальная выстава, зробленая на стыку гадоў, прысвячаецца 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Вялікай Перамогі, — гаворыць дырэктар музея Лідзія Макаравіч. — З Васіля Быкава пачынаем значны сацыяльна-культурны праект “Чалавек

нараджаецца, каб жыць...” На гэты раз цэнтральны ў экспазіцыі блок “Праўда перажытага”, аповед пра Быкава-франтавіка, яго творчасць, звязаную з тэмай вайны.

Цікава бачыць на выставе ўнікальныя рэчы з архіва пісьменніка: фотаздымкі апошніх гадоў вайны з аўтографамі, лісты з фронту да родных, машынапісы твораў, аўтарскія пераклады з праўкамі. Тут можна даведацца і пра гісторыю стварэння, выдання аповесцяў “Мёртвым не баліць”, “Сотнікаў” і іншых. Вялікая цікавасць да ліставання Васіля Быкава з беларускімі і замежнымі пісьменнікамі, у ліку якіх Рыгор Барадулін, Уладзімір Караткевіч, Аляксандр Твардоўскі, Аляксандр Салжаніцын, Чынгіз Айтматаў.

Творы Васіля Быкава актуальныя заўсёды. Чытачы розных краін і ўзрастаў, уваходзячы ў свет яго герояў, праходзяць разам з імі маральны тэст “на чалавечнасць”. Зрэшты, сапраўдны мастацтва, літаратура тым і цікавыя.

У сёлетнім верасні — 180-годдзе першай публічнай бібліятэкі ў Гродне. Гаворачы пра блізкі юбілей, дырэктар Гродзенскай абласной бібліятэкі імя Яўхіма Карскага Лідзія Васільеўна Мальцава заўважае: няблага было б выдаць даведнік знакамітых чытачоў старажытнага горада. І мо нават не толькі тых, хто карыстаўся чытальнай залай бібліятэкі... Ідэя проста ўнікальная. Калі яшчэ ўлічыць, што база, аснова ў гродзенскіх краязнаўцаў ёсць... Варта згадаць хаця б кнігу Аляксея Пяткевіча “Людзі культуры з Гродзеншчыны”. А дадаць бы яшчэ ў гэты зборнік персаналіі вучоных, военачальнікаў, дзяржаўных дзеячаў...

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

Знайдзіся б месца ў гэтым даведніку і звесткам пра Уладзіслава Станіслававіча Прускага (нарадзіўся ў Гродне ў 1857 годзе). Ён праславіўся не толькі як знакаміты ўрач, педагог, але і як стваральнік Таварыства садзейнічання фізічнаму развіццю. Закончыўшы медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта, наш зямляк працаваў у Томску. Сярод яго клопатаў было нямала спраў арганізацыйнага характару: стварыў, скажам, таварыства дактароў-практыкаў. Уладзіслаў Станіслававіч выдатна разумее ролю санітарыі, грамадскай гігіены ў папярэджванні захворванняў і шмат сіл аддаваў асветніцкай рабоце.

8 лютага 1892 года ў Гродне нарадзіўся Іван Данілавіч Жангаловіч. Астраном і геадэзіст, ён пакінуў пасля сябе адметны след у гісторыі навукі. Закончыўшы ў 1916 годзе Петраградскі ўніверсітэт, наш зямляк быў прызначаны на службу ў Ваенна-марскі флот. У 1919 годзе Іван Жангаловіч удзельнічаў у экспедыцыі па вывучэнні Курскай магнітнай аномаліі. Пасля працаваў у Галоўным гідраграфічным упраўленні флота. Штогод удзельнічаў у экспедыцыях па даследаванні Паўночнага Ледавітага акіяна. Выкладаў у Ваенна-Марскай Акадэміі імя К. Варашылава. На ледаколах “Садко”, “Сядоў”, “Малыгін” быў у экспедыцыях па вывучэнні Арктычнага басейна. У Астранамічным інстытуце АН СССР доўгі час займаў пасаду намесніка дырэктара. Менавіта Жангаловіч распрацаваў спосаб вызначэння масы Зямлі па назіраннях, зробленых пры дапамозе яе штучных спадарожнікаў. Іван Данілавіч быў таксама галоўным рэдактарам “Марскога астранамічнага штогодніка” і “Авіяцыйнага астранамічнага штогодніка”. Ён ганаровы член Геаграфічнага таварыства СССР, заслужаны дзеяч навукі РСФСР, ганаровы палярнік.

З пакалення, якое зацвела ня мала даўніны, вядомай нам часцей толькі са старых паштовак, — і Вадзім Аляксандравіч Бандарын (нарадзіўся ў Гродне 22 красаві-

ка 1909 года). Закончыў славуці Белпедтэхнікум (у 1926 годзе) — кузню даваеннай беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі. Пасля — прыродазнаўчае аддзяленне Белдзяржуніверсітэта. Працаваў у Навукова-даследчым інстытуце свінагадоўлі. У час Вялікай Айчыннай вайны быў хімікам санітарна-эпідэміялагічнага атрада ар-

міі Паўднёва-Заходняга, Варонежскага франтоў. Пасля вайны — загадчык кафедры агульнай хіміі Мінскага медыцынскага інстытута. У 1953 годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю. Надрукаваў больш за 100 навуковых прац. Многія вучні Бандарына сталі дактарамі навук, узначалі навукова-даследчыя інстытуты, славуці медыцынскія клінікі. Вадзіму Аляксандравічу прысвоена званне заслужанага работніка вышэйшай школы БССР, ён узнагароджаны ордэнам, медалямі, знакам “Выдатнік аховы здароўя”.

Не часта ў апошнія гады згадваецца імя славутага военачальніка Аляксея Інакенцьевіча Антонава, а яго ж уклад у перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне проста неацэнны. Ён нарадзіўся 15 (28) верасня 1896 года ў Гродне ў сям’і афіцэра 26-й артылерыйскай брыгады. У 1915-м паступіў вучыцца ў Пецябургскі ўніверсітэт. Бацькі на той час ужо не было, а ў хуткім часе памерла і маці. Аляксей вымушаны быў пакінуць вучобу і пайсці на завод. А ў 1916 годзе



Гродна. Агульны від. Пачатак XX ст.



Гродна. Ваенная царква. Пачатак XX ст.



Гродна. Саборная вуліца. Пачатак XX ст.



Гродна. Каложская царква. Пачатак XX ст.



Гродна. Парк і гарадскі тэатр. 1930-я гады



Гродна. Дом Элізы Ажэшка. Пачатак XX ст.

Антонана прызываюць у войска, накіроўваюць у Паўлаўскае ваеннае вучылішча. Па заканчэнні кароткатэрміновага курса навучання малады афіцэр накіроўваецца ў лейб-гвардыі Егерскі полк. Быў паранены, узнагароджаны ордэнам Святой Анны 4-й ступені. У маі 1918 года Антонава звальняюць у запас. Вучыцца на вчэрніх курсах Ляснога інстытута, працуе ў харчовым камітэце Петраграда. А ў красавіку 1919-га нашага земляка прызываюць у Чырвоную Армію. З таго часу ўсё жыццё Антонава звязана з вайскавай службай. Цяга на навукі па-свойму ўплывала на вайсковую кар’еру Антонава. Ён служыць у апэратыўных аддзелах штабоў, займаецца распрацоўкай армейскіх апэрацый. Заканчвае Акадэмію

Генеральнага штаба. У 1937 годзе яго прызначаюць начальнікам штаба Маскоўскай ваеннай акругі. У жніўні 1941 года Антонаў — начальнік штаба Паўднёвага фронту. У хуткім часе яму прысвойваюць званне генерал-лейтэнанта, узнагароджваюць ордэнам Чырвонага Сцяга. За ўмелае кіраўніцтва апэрацыямі Паўночна-Каўказскага, Каўказскага франтоў узнагароджваюць другім ордэнам Чырвонага Сцяга. А ў снежні 1942 года Сталін прызначае Антонава першым намеснікам начальніка Генштаба. Менавіта Аляксей Інакенцьевіч рыхтаваў большасць загадаў народнага камісара абароны, непасрэдна распрацоўваў планы ваенных кампаній, стратэгічных апэрацый на тэатрах ваенных дзеянняў, ажыццяўляў кантроль за іх выкананнем. Не аднойчы Сталін накіроўваў нашага земляка на франты як прадстаўніка Стаўкі. У 1943 годзе за каардынацыю дзеянняў войск у Варонежска-Касторненскай апэрацыі Антонава ўзнагародзілі ордэнам Суворова 1 ступені, у красавіку 1943-га Антонава прысвоілі званне генерал-

палкоўніка. Важнай вяхой у жыцці Антонава стала распрацоўка апэрацыі “Баграціён” па вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Шмат пры падрыхтоўцы да наступлення было зроблена па дэзінфармацыі ворага на конт планеў савецкага камандавання. За апэрацыю “Баграціён” генерал арміі Антонаў быў адзначаны яшчэ адным ордэнам Суворова 1 ступені. Адзін з сучаснікаў нашага земляка пакінуў такія ўспаміны: “Антонан быў вельмі блізкі да Сталіна, які лічыўся з яго меркаваннямі, выказаў да яго яўныя сімпатыі і давер, праводзіў з ім доўгія гадзіны, абмяркоўваючы палажэнне на франтах і планаваў будучыя апэрацыі”. У 1945 годзе Антонаў быў прызначаны начальнікам Генеральнага штаба. А ў чэрвені 1945 года генерала арміі адзначылі ордэнам “Перамога”...

Мне здаецца, што ў Гродне ці нават Мінску — прыкладам, у Ваеннай Акадэміі Рэспублікі Беларусь — даўно наспеў час стварыць музей Аляксея Інакенцьевіча Антонава — славутага ўраджэнца зямлі беларускай.

© В поісках
утрачэннага

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

ЗАХАПЛЕННІ

Уладар ядраў

У зборы мастака Алега Карповіча ёсць рарытэты не толькі з мінулых эпох, але і зробленыя ўласнымі рукамі

Іван Ждановіч

Двойчы, як вядома, у адну і тую ж варонку снарады трапляюць рэдка. Не раз пераконваўся ў тым і мастак Олег Карповіч, калі служыў у артылерыйскай разведцы. Ды ўсё ж ён упэўнены: нішто не выпадае. І для яго захаплення — а збірае Олег гарматныя і марцірныя ядры — былі, гаворыць, розныя прычыны.

Добра помніць, як “зачапіла” яго свядомасць (ці падсвядомасць) першае ядро. Гадоў сем-восем таму абыходзіў рады гандляроў на “Полі цудаў” мінскага рынка “Ждановічы”. Там, сцвярджаюць аматары даўніны, што хочаш можна знайсці. “Дзядзька ў Жданах збываю, мусіць, астаткі вясковага скарбу, можа яшчэ дзедаву спадчыну, — згадвае Олег. — І ў развалах гляджу — чыгуннае, самае распаўсюджанае ў даўнейшай палкавой артылерыі трохдзюймае ядро. Хутчэй за ўсё, з баталій яшчэ напалеонаўскіх. Рускае ці французскае — хто ж яго ведае, на ім не напісана. Я яго і набыў. Потым, дарэчы, такія часта мне сустракаліся”.

З таго ядра пайшла новая хваля цікавасці мастака да “бога вайны”, як часам называюць артылерыю. Ды і ўвогуле гісторыя Беларусі стала бачыцца ў іншым

ракурсе. Дарэчы, Олег перакананы: апошнія 500 і больш гадоў гісторыя войн — гэта найперш гісторыя артылерыі. У ваенных спецыялістаў ёсць меркаванне, што першыя, драўляныя гарматы прывезлі на Беларусь татары. Стрелялі яны каменнымі ядрамі. І ў Алега Карповіча ёсць такое, зробленае з крымскага каменю. “Гэта, напэўна, самы каштоўны экспанат калекцыі, — усміхаецца Олег, паказваючы каменны кругляш. — Калі мы з сябрамі адпачывалі пад Феадосіяй, я пабачыў у антыкварным магазіне некалькі ядзер рознага калібру. Яны, казалі, з мясцовага каменю, мшанкавага вапняку, знойдзены ў тамтэйшай Генуэскай крэпасці. А грошай малавата было... Агледзеў ядры, падыходзячы камень знайсці там — не праблема. Папрасіў у гаспадара, у якога кватаравалі, інструменты і за пару дзён высек ядро. Даводзіў невялікай кіркой. І вось, выдатна атрымалася”.

Шмат розных ядраў “пасеяна” па нашай зямлі, асабліва ў 1812-м. Іх і цяпер можна пабачыць як на месцах баёў, так і ў вясковых падворках, майстэрнях, на гарышчах — а раптам спатрэбіцца ў гаспадарцы? А колькі кругляшоў у школьных, раённых музеяў! І ў падвалах ядры служаць:

імі часам, як гнётам, прыціскаюць у бочках засаленыя на зіму гуркі ці капуста. Трафеі ваенных часоў маюць і больш вытанчанае прымяненне. Скажам, у калекцыі Карповіча ёсць бязмен, зроблены з ядра. “Шкалу зрабіў, кручок — і важ, — не хавае захаплення народнымі майстрамі Алега. — У артылерыі ж усё дакладна: у кожнага калібру ядраў — свая вага. І што цікава: пэўна, такія бязмены, як кажучы, на патоку стаялі. Я іх не раз бачыў. Мусіць, майстэрня кустарная была”. А крэатыўны якар, зроблены з чатырох трохдзюймовых ядраў, звараных пірамідкай, Олег “прывалок з Беразіны — тамтэйшых рыбакоў упрасіў аддаць”. Рускія? Французскія? А можа, ядры яшчэ з часоў падаўлення паўстання Кастуся Каліноўскага?

Цяпер у калекцыі Алега Карповіча каля 20 ядраў рознага калібру: ад 7-міліметровых свінцовых шарыкаў для мушкетаў да 8-дзюймавага, каля 25 сантыметраў у дыяметры, марцірнага. “Вось тут месца для запалу, — тлумачыць Олег, паказваючы паглыбленне ў важкім шары. — Бывае, у фільмах пра бітвы 1812 года паказваюць, як “пушкі” страляюць, бачны выбухі



У Алега Карповіча — ядры розных эпох

— гэта якраз вось такі боепрыпас”. А нядаўна на “Полі цудаў” ён набыў асколак ад ядра яшчэ большага калібру.

Шкадуе, што некалі прапусціў міма рук каменную сякеру. “Валялася разам з інструментамі ў дзеда, які жыў у Дзятлаўскім раёне, — згадвае калекцыянер. — А я ж не знаў па малалецтве, што гэта такое: можа, думаў, прылада нажы тачыць. Дарэчы, я цяпер заўсёды вельмі ўважліва гляджу пад ногі, калі бываю ў глыбінцы. Здраецца ж, што каштоўныя рэчы знаходзяць пад нагамі, скажам, сярод камянёў, якімі абкладзена клумба”.

Я спытаў у Алега пра калекцыйныя планы, а ён развёў рукамі: як пашанцуе. “Поле для пошукаў”, як ён жартуе, вялізнае: усяго ж вядома ажно 24 калібры пу-

шак, ды яшчэ 16 калібраў марцір. А марыць ён знайсці сапраўднае каменнае ядро, напрыклад, пад Клецкам. Менавіта ж там у жніўні 1506 года нашы продкі разграмілі татарскае войска. Увогуле ж, прызнаўся, да каменных рэчаў у яго цяга асабліва. Бо слова “карп”, першааснова прозвішча, у многіх старажытных мовах азначала: камень. “К... р... п...” — чуюце, быццам трэцца камень аб камень? Ад той жа першаасновы, лічыць Олег Іванавіч, паходзяць і такія словы, як крэпасць, корпус, крэмень, кірка, Кіпр, Карпаты, рускія: крепкий, кровля, кирпич. А па латыні і ўвогуле слова ядро пішацца як corpus (корпус)...

Што тут скажаш: “ядзернае” захапленне ў былога артылерыста Карповіча зусім не выпадковае...

Сусвет як творчая прастора

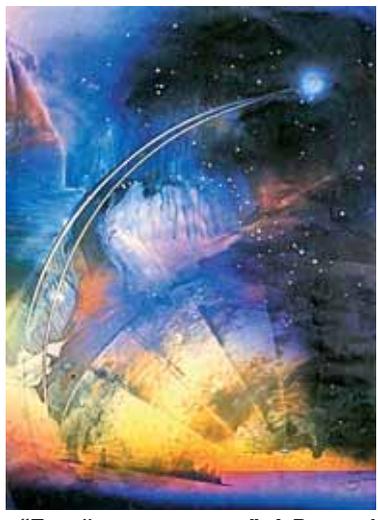
Ала Казакова

У Беларуска-іранскім музее гісторыі Вялікай Айчыннай вайны прадстаўлены акварэлі Талінскага мастака Алега Высоцкага

З творчасцю гасця знаёміць мінскае культурна-асветніцкае таварыства «Адамант». У кожнага з яго членаў свая справа ў жыцці, але ўсе яны захапляюцца космасам.

— Наша галоўная мэта — паказаць людзям прыгажосць Зямлі і Сусвету, — кажа старшыня таварыства Мікалай Паўленка. — Космас для нас — жывы асяродак, асабліва духоўная прастора. Гэтай тэме вялікую ўвагу надае і Олег Высоцкі. Прыехаць на адкрыццё выставы ён не змог. Але вясной мы маем намер паказаць у Мінску яшчэ адну серыю яго работ. Спадзяемся, іх прадставіць сам аўтар — член Міжнароднай арганізацыі мастакоў пры ЮНЕСКА...

Экспазіцыя «Сусвет: заслона



“Пераўтварэнне свету”. А.Высоцкі

адкрываецца» будзе ездзіць па гарадах Беларусі да канца 2010 года. Гэта не першы праект «Адаманта». Энтузіясты паспяхова правялі конкурс дзіцячага малюнка «Прыгажосць вакол нас», творы пераможцаў былі нават паказаны ў Траццякоўскай галерэі. Яны ж разам з Калужскім музеем касманаўтыкі прывозілі ў Мінск экспанаты, звязаныя з жыццём і навуковымі працамі вядомага вучонага-даследчыка Аляксандра Чыжэўскага.

У бліжэйшы час суполка “Адамант” плануе працягнуць знаёмства з творчасцю мастакоў-касмістаў — паслядоўнікаў групы «Амаравела», што ўзнікла з лёгкай рукі Мікалая Рэрыха яшчэ ў 1920-я гады.

Дываны з імёнамі

Дні культуры Ірана ўпершыню прайшлі ў Барысаве

Анатоль Мозгаў

Творчыя сустрэчы, выстава, вялікі канцэрт ладзіліся пры падтрымцы пасольства Ісламскай Рэспублікі Іран у Беларусі і Барысаўскага райвыканкама. На ўрачыстай цырымоніі, якая праходзіла ў галерэі “З’ява” Барысаўскай раённай бібліятэкі, саветнік іранскага пасольства Эбрахім Шафій падарыў барысаўчанам кнігу знакамітага мудраца Амары Хаяма на персідскай, англійскай і рускай мовах. Было і фота на памяць на фоне персідскага дывана. Увогуле творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, прывезеныя з Ірана, вельмі ўражваюць. Акрамя вядомых на ўвесь свет дываноў, на выставе былі інкрустацыі, мініяцюры, іншыя вырабы народных майстроў. Адчуць сябе, хоць на некалькі імгненняў, сярод жыхароў далёкай краіны дапамагалі фотаздымкі. Гучала жывая музыка: класічныя мелодыі ў вы-

ставачнай зале выконвала трыя педагогаў мясцовай дзіцячай музычнай школы.

Славутыя дываны — прыгажосць і неацэннае багацце Ірана. Госці ахвотна расказвалі аб тым, што майстар можа год і больш працаваць над адной рэччу. З часам персідскія дываны толькі набываюць новыя глыбіні і ад-

Такім творам нават імёны даюць — па назве горада, дзе ішла праца, ці назве месяца, пары года.

І ад прыгожай музыкі атрымлівалі асалоду барысаўчане: канцэрт іранска-беларускага ансамбля “Авіндар” (у перакладзе азначае “закаханы”) прайшоў у гарадскім Доме культуры. Гурт, створаны чатыры гады таму ў Мінску, — адзіны ў свеце, як цяпер кажучы, беларуска-іранскі музычны праект. Кіруе калектывам ураджэнец іранскага Курдыстана Масуд Талебани. Для яго Беларусь стала другою радзімай. Масуд — патомны музыкант, з дзяцінства грае на розных інструментах, а



На адкрыцці Дзён іранскай культуры ў Барысаве

ценні. Сакрэт у фарбавальніках — толькі натуральных, зробленых па старажытных рэцэптах. А зыходнай сыравінай, аказваецца, служаць лісты вінаграду, лупіны граната, шкарлупкі грэцкіх арэхаў... У дываноў, якія і сёння робяць уручную, безліч дробных дэталей, пераплеценых узораў.

на архітэктара вучыўся ў Мінску. Канцэрт жа ён пабудоваў так, што гучалі як іранскія, курдскія, так і беларускія нацыянальныя мелодыі ў арыгінальнай апрацоўцы. Масуд яшчэ і цікава расказаваў пра розныя інструменты, пра ўсходнія мелодыі, якія ўпершыню гучалі ў Барысаве.